

Автор
Г 27

+

Українська академія внутрішніх справ

На правах рукопису

Гевко Віктор Васильович

Використання непроцесуальної інформації
під час доказування у стадії попереднього
розслідування

Спеціальність 12.00.09 - кримінальний процес,
криміналістика і судова експертиза

Автореферат
дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ - 1996

ХХ
Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Української академії внутрішніх справ.

Українська юридична академія

Інд. № 7178

Науковий керівник:

Кандидат юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України

Смітєнко З.Д.

Офіційні опоненти:

Член - кореспондент Академії правових наук України, доктор
юридичних наук, професор

Михеєнко М.М.

Кандидат юридичних наук, доцент

Шумило М.Є.

Провід

Автор
Г 27
7178
Гевко В.В.

рава ім.В.М.Корецького

Захист

о *4.02*
Українсь
площа, 1

*Використання
непрямочисельної ін-
формації під час
доказування...*
1996

1996р.

вченої ради Д 01.56.01 при
5, м.Київ-35, Солом'янська

З дисерта
внутрішніх

12.08.97
В.І. Женунтій
Т.Н.

теці Української академії
нська площа, 1).

р.

7178

В.І. Женунтій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Побудова в Україні правової демократичної держави неминуче супроводжується змінами суспільних відносин, свідомості людей, ідеологічних орієнтирів, економічними реформами та виникненням у зв'язку з цим багатьох проблем, які вимагають свого вирішення. На терені економічних, політичних і соціальних негараздів відбувається криміналізація суспільства. Злочинність, особливо організовані її форми у вигляді мафіозних структур, створює велику загрозу як для суспільства, так і для держави в цілому. Досвід показує, що законодавчі і організаційні підходи до боротьби із злочинністю, які використовувались і були ефективними в минулому, не завжди є дієвими в сучасних умовах.

Зміни в кримінальній політиці держави, необхідність яких породжує стан злочинності, вимагають переосмислення цілей і завдань кримінального процесу, які мають велике теоретичне і практичне значення для підвищення ефективності кримінально-процесуального регулювання в руслі демократичних започаткувань¹.

Ефективність боротьби із злочинністю цілком залежить від законодавчого забезпечення та створення відповідних організаційних передумов для швидкого розкриття злочинів, повного і всебічного розслідування кримінальних справ.

Головними напрямками вирішення вказаної проблеми повинні бути: а) збереження і розширення інституту захисту прав осіб, які беруть участь у кримінальному процесі, в тому числі і тих, які притягуються до кримінальної відповідальності; б) удосконалення інституту доказування в кримінальних справах.

Одним з найважливіших аспектів кримінально-процесуальної діяльності є доказування вини, яке ґрунтується на пізнанні події злочину.

¹ Див.: Смітєнко З.Д. Мета, завдання та засоби забезпечення кримінального процесу. // Проблеми удосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства. К., 1993, с. 122.

Суть кримінально-процесуального пізнання полягає в передбаченій законодавством процедурі збирання інформації і на її підставі отримання достовірних знань про обставини вчиненого злочину. Отже, пошук інформації, її процесуальне закріплення, перевірка і оцінка є ключовими моментами процесу доказування.

Оскільки з розвитком науково-технічного прогресу інформація дедалі набуває важливішого значення, то всяка діяльність (економічна, політична, культурна і ін.) супроводжується накопиченням, зберіганням і передачею інформації у різних її формах. Вона формується і фіксується на носії поза межами кримінально-процесуальної діяльності, але при відповідних умовах може мати відношення до обставин вчиненого злочину. Така інформація є непроцесуальною і вимагає проведення передбачених кримінально-процесуальним законодавством заходів для введення її в процес. До одного з видів такої інформації належить і та, яка отримується під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Удосконалення правового механізму введення в кримінальний процес непроцесуальної інформації надасть можливість не лише швидко розкривати злочини і розслідувати кримінальні справи, але й приймати надійні, обгрунтовані рішення під час судового розгляду. Велику роль в покращенні процесу доказування відіграє використання інформації, отриманої в результаті проведення оперативно-розшукових заходів, зокрема з застосуванням спеціальних технічних засобів фіксації.

Під таким кутом зору важливого значення набуває аналіз непроцесуальної інформації в світлі теоретичних положень про докази і практичний досвід їх застосування. Ряд вчених присвятили свої наукові праці проблемам формування доказів, в тій чи іншій мірі торкаючись значення і місця непроцесуальної інформації в кримінально-процесуальному пізнанні. Серед них: Арсен'єв В.Д., Бахін В.П.,

Бедняков Д.І., Безлепкін Б.Т., Белкін Р.С., Бож'єв В.П., Гончаренко В.І., Григор'єв В.Н., Грошовий Ю.М., Дорохов В.Я., Дубінський А.Я., Карнеєва Л.М., Козаченко І.П., Ларін О.М., Лисиченко В.К., Лузгін І.М., Лук'янчиков Є.Д., Михайленко О.Р., Михеєнко М.М., Нор В.Т., Смітєнко З.Д., Строгович М.С., Фаткуллін Ф.Н., Чельцов М.А., Шейфер С.А., Шумило М.Є., Елькінд П.С. та інші. Проте, у цій сфері правовідносин залишилось багато проблем, по яких не проводились наукові дослідження.

Важко собі уявити, що спосіб вчинення замаскованих, ретельно продуманих і прихованих злочинів, коло осіб, які беруть в них участь, можливо виявити без проведення оперативно - розшукових заходів, в тому числі із широким застосуванням спеціальних науково - технічних засобів: звуко - відеозапису, кіно- фотоз'йомки, зняття інформації з каналів зв'язку, тощо.

Необхідність дослідження порушених проблем і на його підставі внесення пропозицій до змін чинного законодавства, та використання висновків у підготовці проекту нового КПК, направлених на розширення можливостей введення непроцесуальної інформації в процес, зумовлюють актуальність обраної теми.

Метою даного дослідження є наукове обґрунтування положень, внесення яких до кримінально - процесуального законодавства забезпечить ефективне використання всього обсягу непроцесуальної інформації для швидкого розкриття злочинів і якісного розслідування кримінальних справ.

Досягнення поставленої перед дослідженням мети може мати місце при вирішенні наступних завдань:

- проведення аналізу теоретичних джерел і узагальнення практичного досвіду використання оперативно-розшукової та іншої непроцесуальної інформації у розкритті злочинів і розслідуванні кримінальних справ;

- вивчення дискусійних положень у законодавстві та окреслення

нових проблем з використанням непроцесуальної інформації в стадії попереднього розслідування під впливом науково технічного прогресу, і на підставі наукової аргументації визначення шляхів їх вирішення;

- запозичення досвіду вирішення порушених проблем у законодавствах зарубіжних країн з розвинутими правовими системами (Канади, Росії, США, Франції, ФРН та ін.);

- визначення умов та правового механізму введення непроцесуальної інформації в кримінальний процес у стадії попереднього розслідування;

- наукове обґрунтування необхідності внесення змін до кримінально-процесуального законодавства з метою ефективнішого використання результатів оперативно-розшукових заходів та іншої непроцесуальної інформації.

Об'єктом дисертаційного дослідження є суспільні відносини, які складаються під час введення в кримінальний процес непроцесуальної інформації в ході розкриття злочинів і розслідування кримінальних справ у стадії попереднього розслідування.

Предметом дослідження є всяка інформація, яка має відношення до обставин вчиненого злочину та зафіксована на носії поза межами кримінально-процесуальної діяльності або отримана у зв'язку з розслідуванням кримінальних справ, але без дотримання визначеної законодавством процесуальної форми.

Методологічною основою проведення науково - дослідної роботи є аналіз діючого законодавства та проектів нових законів у сфері боротьби із злочинністю в першу чергу України, країн-учасниць СНД, інших держав світу з розвинутими правовими системами, та науково - теоретичного матеріалу галузевих наук: кримінального процесу, кримінального права, філософії, криміналістики, соціології, кримінології і т.ін.

Для аргументації і виведення окремих ідей дисертації використовуються загальні положення діалектично - матеріалістичної

філософії і загальнонаукові методи: аналіз, порівняльне дослідження, спостереження, анкетування; а також галузево - наукові методи: логіко - правовий, системний, статистичний.

Емпіричною базою дослідження є результати анкетування та інтерв'ювання співробітників оперативних служб ОВС, слідчих, працівників прокуратури, суддів і власний досвід практичної роботи на посаді слідчого. Під час наукового пошуку шляхів вирішення поставлених завдань анкетовано і проінтерв'ювано 175 співробітників оперативних служб ОВС, 85 слідчих, 42 працівники прокуратури, 26 суддів, вивчено 120 кримінальних справ.

Наукова новизна праці полягає в тому, що в ній комплексно відпрацьований механізм введення непроцесуальної інформації як доказів в кримінальний процес і врахування її під час прийняття окремих процесуальних рішень, та в обґрунтуванні підстав для проведення слідчих дій у стадії попереднього розслідування.

Практичне значення даного дисертаційного дослідження полягає у оптимізації стадії попереднього розслідування. Положення та ідеї наукової роботи можуть бути використані при підготовці нового Кримінально - процесуального кодексу, а також для внесення змін у інше законодавство. Висновки і рекомендації також можуть бути враховані при виданні відомчих наказів та інструкцій по організації розкриття злочинів і розслідування кримінальних справ. Науково - теоретичні положення праці можуть стати підґрунтям для подальшої науково - дослідної роботи.

На захист виносяться наступні положення:

1. Зміст поняття непроцесуальної інформації. Під нею слід розуміти всю інформацію, яка відноситься до обставин вчиненого злочину і зафіксована на носії поза межами кримінально- процесуальної діяльності, та надходить особі, що розслідує кримінальну справу, або отримується цією особою під час процесуальної діяльності, але без дотримання визначеної законодавством процесуальної форми.

2. Визначення співвідношення процесуальної і непроцесуальної інформації. Під час попереднього розслідування обидва види інформації суттєво доповнюють один одного, що позитивно впливає на повне і всебічне дослідження обставин, які входять в предмет кримінально-процесуального доказування.

3. Ділення непроцесуальної інформації на об'єктивну і суб'єктивну. Об'єктивна утворюється в результаті зміни стану матеріальних об'єктів і відображення одного в іншому без проходження через свідомість людини. Суб'єктивна - результат розумової діяльності, психо-емоційного сприйняття і оцінки людиною подій, явищ навколишнього світу. Таке ділення має значення для введення інформації в кримінальний процес. Надання суб'єктивної інформації процесуального значення завжди пов'язане з необхідністю встановлення способу і джерела її отримання. Об'єктивна інформація досліджується на спосіб її отримання і достовірність.

4. Методичні рекомендації щодо правового механізму введення непроцесуальної інформації в кримінальний процес під час попереднього розслідування. Головними процесуальними джерелами такого введення визначені інші документи і речові джерела доказів.

5. Умови використання як доказів результатів оперативно-розшукових заходів з застосуванням спеціальних технічних засобів. Ними повинні бути: а) законність отримання інформації; б) її достовірність.

6. Пропозиції щодо змін окремих статей КПК з метою ефективнішого використання оперативно-розшукової та іншої непроцесуальної інформації в стадії попереднього розслідування.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження опубліковані в наукових статтях. У вересні 1995 року до Комісії з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією Верховної Ради України подані пропозиції щодо вдосконалення окремих норм кримінально - процесуального

законодавства, які враховані при підготовці та внесенні відповідних змін (довідка №06-19/16-343 від 25.10.1995р.). У грудні 1995 року подані зауваження та пропозиції на проект нового Кримінально-процесуального кодексу, підготовленого робочою групою Кабінету Міністрів (довідка № 434/48-96 від 28.05.96г.).

Положення дисертації обговорені:

- на Міжнародній науково - практичній конференції молодих юристів „Майбутнє правної системи України“, яка відбулася 15-16 березня 1996 року в Інституті держави і права НАН України;

- на науковій конференції докторантів та ад'юнктів Української академії внутрішніх справ „Правоохоронна діяльність в умовах утворення української державності“, яка відбулася 23 квітня 1996 року.

Структура роботи. Дисертація складається з вступу, трьох глав, шести параграфів, висновків, списку літератури і додатка.

ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується вибір теми і доводиться її актуальність. Визначається об'єкт, предмет, мета і завдання, а також методологія дослідження. Розкривається наукова новизна, практичне значення і важливість проблем, які досліджуються. Окреслені шляхи досягнення поставленої мети.

Перша глава - „Поняття та види непроцесуальної інформації, яка використовується у стадії попереднього розслідування“, присвячена розгляду теоретичних і методичних проблем виникнення, збереження та передачі інформації, її характеристики, властивостей і місця в кримінально - процесуальному пізнанні.

В першому параграфі - „Поняття непроцесуальної інформації та її види“ розглянуті закономірності виникнення інформації і її безпосередній зв'язок з матеріальними носіями. Визначене місце інформації у кримінально - процесуальному пізнанні. Приведене поняття непроцесуальної інформації. Критеріями розмежування інформації на процесуальну і непроцесуальну, на думку автора, є

фіксація її у визначених законодавством джерелах у межах кримінально-процесуальної діяльності та дотримання при цьому процесуальної форми.

Оскільки суть кримінально-процесуального пізнання полягає у встановленні обставин події, яка мала місце в минулому, то воно розглядається в структурі ретроспективного пізнання з елементами: факт, інформація, знання. Під „фактом“ у кримінально-процесуальному пізнанні розуміється подія злочину. Елемент „інформація“ відповідає доказам, а „знання“ - обставинам, що підлягають установленню.

На підставі аналізу інформації і її матеріального носія у світлі доказів, автор приходить до висновку, що докази - це інформація, а процес доказування - інформаційно-пізнавальний процес з логіко-правовим оперуванням досягнутими знаннями. Виходячи з цього, автор пропонує внести редакційні зміни до ст.65 КПК „Докази“, де словосполучення „фактичні дані“ замінити іншим терміном - „інформація“.

Непроцесуальна інформація ділиться на об'єктивну і суб'єктивну. До об'єктивної інформації відноситься та, яка утворюється шляхом відбиття подій або явищ на матеріальних об'єктах і не змінена внаслідок розумової діяльності людини. Суб'єктивною інформацією вважається така, яка сприймається суб'єктом і знаходить своє відображення як результат свідомої, розумової діяльності людини. Така класифікація має важливе значення для механізму введення непроцесуальної інформації до кримінальної справи.

За результатами дослідження інформація, незалежно від її процесуального статусу, має однакові закономірності виникнення. Різниця полягає в тому, що процесуальна інформація отримується тільки в результаті процесуальної діяльності, а непроцесуальна - з допомогою іншої пізнавальної діяльності, або під час процесуальної,

але без дотримання визначеної законом процесуальної форми. Проте, вони суттєво доповнюють одна одну, і, таким чином, сприяють повному, всебічному і об'єктивному висвітленню предмета пізнання. Об'єктивна інформація, яка отримується внаслідок застосування спеціальних технічних засобів під час оперативно - розшукових заходів або в інших випадках не у зв'язку з процесуальною діяльністю, після відповідної процесуальної перевірки, згідно з діючим законодавством, може використовуватись як докази. Вилучені непроцесуальним шляхом предмети, які мають ознаки речових джерел доказів, можуть використовуватись в такій якості тільки після процесуального дослідження на предмет їх причетності до обставин злочину, часу і місця знаходження на момент вилучення, а також обставин появи у справі.

У другому параграфі - „Загальні умови використання оперативно - розшукової та іншої непроцесуальної інформації під час доказування“, увага зосереджується на вивченні правової природи оперативно - розшукової інформації та робиться наукове обґрунтування умов, за яких вона може використовуватись як докази. Відзначаються великі можливості оперативно - розшукових заходів у отриманні інформації та їх перевага перед процесуальною діяльністю.

Необхідність удосконалення доказування зумовлена об'єктивною потребою дня. Без радикальної оптимізації процесу доказування у кримінальному судочинстві воно здатне зайти в глухий кут. Кризове положення, у якому судочинство сьогодні знаходиться, вимагає для виходу з нього нестандартних рішень, непрямолінійної логіки, іншими словами, нового процесуального рішення.

Серед правників - процесуалістів панують різні думки щодо використання оперативно - розшукової інформації як доказів. Частина з них дотримується точки зору, що оперативно - розшукова інформація в

розслідуванні може мати значення лише орієнтира і використовуватись у визначенні тактики слідчих дій та висуненні версій². Інші фахівці, не заперечуючи вищенаведеного, не виключають можливість розгляду оперативно - розшукових заходів як складової частини елементів доказування, пов'язаних з відшукуванням доказів матеріального, предметного походження³.

Схиляючись більше до останньої позиції, автор вважає, що обидва підходи до вирішення проблеми не враховують ні можливостей, ні значення оперативно - розшукових заходів у сфері доказування в сучасних умовах. Необхідність використання оперативно - розшукової інформації в якості доказів зумовлює пошук процесуальних джерел, через які вона може вводиться у кримінальний процес.

Багато теоретичних проблем існує навколо введення до кримінальної справи результатів застосування спеціальних технічних засобів фіксації (аудио- відеозапису, фото- кіноз'йомки, тощо). Вчені не єдині в погляді на цю проблему. Одні з них вважають, що матеріали відеозапису, кіноз'йомки нарівні з іншими результатами застосування засобів фіксації, повинні вводиться в кримінальний процес через речові джерела доказів. В захист цієї думки вони приводять аргументи, що ці матеріали мають всі ознаки речових джерел доказів⁴.

В літературі приводиться і протилежне міркування, яке автор поділяє, що згаданим матеріалам притаманні всі ознаки такого

² Див.: Белкин Р.С. Собрание, исследование и оценка доказательств. М., 1966. С.38-39. Ривлин А., Альперт С., Бажанов М. О доказательствах в советском уголовном процессе. // Соц.законность, 1963, N9, с.42.

³ Див.: Ратинов А.П. Взаимодействие следователей прокуратуры и милиции при расследовании преступлений. // Практика применения нового уголовно-процессуального законодательства. М., 1962, с.86-89.

⁴ Див.: Давлетов А. Семенцов В. Оперативные видео- и звукозаписи. // Социалистическая законность. 1991, N 11, с. 37-40. Доля Е.А. Использование результатов оперативно - розыскной деятельности в доказывании преступлений. // Советская юстиция. 1993, N3, с.6-7.

джерела доказу, як документ⁵. Відеозапис, дискета чи інші подібні матеріали можуть бути скопійовані, розмножені і від цього їх доказове значення не втрачається. Такі процедури неможливі для речових джерел доказів.

Головними джерелами введення до кримінальної справи результатів застосування технічних засобів фіксації поза межами кримінального процесу є документи. Вилучені непроцесуальним шляхом предмети можуть вводиться в процес через речові джерела доказів за дотримання умов, які визначені для них в параграфі першому.

Внаслідок вивчення різних точок зору і аналізу наведених аргументів, робиться висновок, що загальними умовами використання оперативно-розшукової та іншої непроцесуальної інформації як доказів є можливість процесуального дослідження джерела її отримання, а в окремих випадках і способу отримання, якщо його законність викликає сумнів. Результати анкетування фахівців підтвердили наш висновок (з проанкетованих 85 слідчих, 42 працівники прокуратури і 26 суддів з ним погодились відповідно 89%, 86% і 78% респондентів). Це положення пропонується внести у ст. 103 КПК.

В другій главі - „Використання оперативно - розшукової та іншої непроцесуальної інформації органом дізнання на етапі порушення кримінальних справ і розкриття злочинів“ розглядаються можливості та проблеми введення в кримінальний процес інформації, яку отримують органи, уповноважені на проведення дізнання, до появи приводів до порушення кримінальної справи, під час їх перевірки і в ході оперативно - розшукового документування злочинних дій.

В першому параграфі - „Вирішення питання про порушення кримінальної справи з використанням непроцесуальної інформації“

⁵ Див.: Лукьянчиков Е.Д. Приемы использования оперативно-розыскных данных, полученных с применением технических средств, при расследовании уголовных дел.

// Актуальные проблемы обеспечения следственной практики научно - техническими достижениями. К., 1987, с. 36.

приділяється увага доказовому значенню інформації, яка надходить органу, уповноваженому на проведення дізнання, ще до початку кримінально - процесуальних відносин, а також у стадії вирішення питання про порушення кримінальної справи. Вона може отримуватись з фіксованих або з нефіксованих джерел, бути різноманітною за способами надходження і правовим значенням, стати підставою для прийняття окремих процесуальних рішень або залишитись поза межами кримінально - процесуального регулювання.

Автор пропонує класифікувати таку інформацію на:

1) інформацію про злочин, яку отримують органи, уповноважені на проведення попереднього розслідування (ст.101 КПК), під час виконання своїх функцій, не пов'язаних з кримінально - процесуальною діяльністю, але яка не може бути підставою для прийняття процесуальних рішень (анонімні повідомлення, чутки, припущення внаслідок спостереження);

2) інформацію про злочин, яку уповноважені на розслідування органи отримують внаслідок проведення оперативно-розшукових заходів або адміністративної діяльності, і яка може бути підставою до початку кримінально-процесуальної діяльності (предмети, речі, документи);

3) інформацію, яку отримують органи дізнання під час перевірки заяв та повідомлень про злочини;

4) інформацію про злочин, яку отримує особа, яка розслідує кримінальну справу, якщо ця інформація стосується вчиненого злочину, ще невідомого органам дізнання або слідства.

Визначаючи шляхи використання інформації, віднесеної в приведеній класифікації до першої групи, необхідно зауважити, що вона може бути лише приводом до зацікавленості якимись обставинами і поштовхом до перших перевірчих дій без правових наслідків і за межами кримінально-процесуальної діяльності. Документи, речі, предмети, отримані органом дізнання до початку кримінально-процесуальних

відносин, і які складають другу групу, повинні досліджуватись процесуальним шляхом після порушення кримінальної справи, і за умов, визначених у попередній главі, можуть стати джерелами доказів. Матеріали, що отримуються під час перевірки заяв та повідомлень, формуються в рамках кримінально - процесуальної діяльності, а тому повинні бути джерелами доказів у справі. Це положення знайшло своє відображення в ч.4 ст.126 проекту нового КПК України. Якщо особа, яка проводить дізнання, або слідчий під час розслідування кримінальної справи процесуальним шляхом отримує інформацію про інший вчинений злочин, то документ, в якому ця інформація знайшла своє процесуальне закріплення, буде джерелом доказу в іншій справі без будь - якої додаткової перевірки.

В другому параграфі - „Загальні положення оперативно - розшукового документування з метою доказування“ йдеться про співвідношення оперативно - розшукового документування з першим елементом структури формування доказів. На думку автора, структура формування доказів може включати елементи: 1) отримання від юридичних і фізичних осіб, або пошук і встановлення інформації, яка має відношення до обставин, що підлягають встановленню; 2) фіксація її в процесуальних джерелах доказів; 3) виїмка тих матеріальних носіїв інформації, які можуть бути самостійними джерелами доказів.

Під час детального вивчення цього питання зроблено висновок, що оперативно - розшукове документування досить щільно примикає до першого елементу вищенаведеної структури, але не є його складовою. Проте, автор визнає дискусійність даної проблеми.

Розглянута також мета і напрямки оперативно - розшукового документування у співвідношенні з метою доказування. При такому підході відкриваються можливості для системного вивчення питань розкриття злочину в межах єдиної теорії. В літературі зустрічається думка, що це вивчення повинно проводитись у таких напрямках:

- 1) вивчення і класифікація важливих для розслідування ознак

злочину, які повинні розроблятися криміналістикою і її галузями (судовою бухгалтерією, судовою економікою, судовою технологією, і т.д.);

2) визначення особливостей викриття і фіксації цих ознак під час оперативно - розшукової діяльності;

3) розроблення прийомів використання отриманих оперативних даних для досягнення цілей доказування⁶.

Власне, щодо третього вищенаведеного напрямку, то саме цим проблемам присвячене дисертаційне дослідження.

Виведені також і загальні положення оперативно - розшукового документування, яке повинно:

1) проводитись у відповідності з законами України „Про оперативно - розшукову діяльність“, „Про організаційно - правові основи боротьби з організованою злочинністю“ та іншими законами, що регулюють таку діяльність;

2) бути направленим на фіксацію саме тих відомостей, які входять в предмет кримінально - процесуального доказування;

3) вестись з урахуванням можливостей легалізації і введення в кримінальний процес отриманої інформації через визначені в законі джерела доказів;

4) вестись з застосуванням науково підтверджених і запатентованих технічних засобів фіксації, принципи роботи яких не викликають сумніву.

В третій главі - „Можливості використання непроцесуальної інформації органами дізнання і попереднього слідства при проведенні слідчих дій і прийнятті процесуальних рішень“ йдеться про правовий механізм використання згаданої інформації у визначенні підстав для проведення конкретних слідчих дій і прийняття окремих процесуальних рішень.

В першому параграфі - „Використання оперативно -

⁶ Див.: Бедняков Д.И. Непроцесуальная информация и расследование преступлений. М., 1991, с.83.

розшукової інформації при прийнятті процесуальних рішень і проведенні слідчих дій“ аналізуються окремі положення статей КПК, де передбачені підстави слідчих дій і прийняття процесуальних рішень. Визначаються варіанти використання оперативно - розшукової інформації при встановленні підстав для прийняття рішення про затримання особи або застосування запобіжного заходу. Викладені рекомендації її застосування у вигляді підстав до проведення такої слідчої дії, як обшук, а також в тактиці проведення допиту, очної ставки, виїмки, тощо.

З метою посилення керування розкриттям злочинів слідчим і накопиченням у нього оперативно - розшукової та іншої інформації, яка складає службову таємницю, пропонується ведення дос'є на кримінальну справу. Таку ідею підтримало 76% анкетованих. Запропоновані деякі зміни до окремих статей КПК, що мають, на думку дисертанта, покращити їх ефективність.

Висловлені думки відносно ст.65 КПК, де докази визначені як „всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи“. За змістом даної норми в такій редакції винність особи у вчиненні злочину може встановити не тільки суд, а й орган дізнання і слідчий. Це характерно і для ст.131 КПК, в якій передбачається, що „коли є досить доказів, які вказують на вчинення злочину певною особою“, слідчий виносить постанову про притягнення особи як обвинуваченого. Необхідно редакційно змінити згадані статті, щоб вони не суперечили ст.15 КПК, яка закріплює один з принципів кримінального судочинства, що ніхто не може бути визнаним винним у вчиненні злочину інакше, як за вироком суду.

З урахуванням сказаного, автор пропонує запровадити в КПК поняття „судових доказів“. Під ними слід було б розуміти відомості про подію злочину, зібрані органами попереднього розслідування, подані

захисником та іншими учасниками кримінального процесу у відповідності з діючим КПК, і визнані такими судом. Суди не вправі визнавати доказами відомості про злочин, отримані з застосуванням насилля, катування, незаконного порушення конституційних прав і свобод осіб та норм процесуального права.

На думку автора, функція пред'явлення обвинувачення мала б перейти до прокурора, коли він, ознайомившись з матеріалами попереднього розслідування, прийматиме рішення про віддання особи до суду. Цю ідею під час анкетування і інтерв'ювання підтримало 77% респондентів.

Аналізується досвід законодавчого забезпечення і практика застосування деяких положень проведення попереднього розслідування за спрощеною формою в зарубіжних країнах, які можуть бути використані в підготовці нового КПК.

В другому параграфі - „Використання інших видів непроцесуальної інформації та перспектива використання інформації, отриманої під час недержавної правоохоронної діяльності“ річ іде про можливість врахування особою, що веде розслідування, анонімних листів, телефонограм, підкинутих невідомими особами предметів, документів, записів, фотографій, які стосуються обставин справи. Зважаючи на те, що відокремити дані, які можна враховувати, від непридатних досить важко, то вирішуватись таке питання повинно у кожному конкретному випадку в залежності від наявності у справі доказів, що підтверджують отриману інформацію.

Увага приділяється механізму введення в процес або іншого використання підкинутих невідомими особами листів, записок, документів, що належать підозрюваним або мають відношення до обставин справи. Відмічається, що така інформація може бути поштовхом до активізації розслідування і оперативно - розшукової діяльності, висування додаткових версій, планування і проведення слідчих дій та оперативно - розшукових заходів.

Розглядаються можливості введення до кримінальної справи в якості самостійних джерел доказів неофіційних документів, виконавці яких не встановлені.

Приділяється увага врахуванню в процесі розслідування справ інформації, яка накопичується на обліках різних форм. Небездискусійною є перспектива застосування комп'ютерів в галузі аналізу інформації і забезпечення прийняття рішень в ході розслідування.

Окремо приводиться аналіз і перспектива використання інформації, яка збирається підприємствами, що здійснюють недержавну правоохоронну діяльність. З цією метою вивчено концепцію такої діяльності в Україні і Закон Російської Федерації „Про приватну детективну і охоронну діяльність в Російській Федерації“. Приведені і обгрунтовані деякі положення, що можуть бути враховані при підготовці такого закону в Україні.

У висновках проведене узагальнення тих положень, які були виведені під час дисертаційного дослідження. Вони викладені стисло, в логічному і послідовному зв'язку. Розслідування кримінальних справ розглядається як ретроспективна інформаційно - пізнавальна діяльність, де інформація є ланкою, що пов'язує минулу подію з набутими знаннями про неї. Чим повніше вона буде використовуватись як у вигляді доказів, так і у вигляді допоміжної в ході процесуальної пізнавальної діяльності, тим ближче до істини будуть знання і швидшим шлях їх отримання.

Додаток містить довідки про апробацію положень дисертації та зразки анкет.

Основні положення і висновки дисертації викладені у наступних публікаціях автора:

1. Мета, завдання та засоби забезпечення кримінального процесу. // Проблеми удосконалення кримінального та кримінально - процесуального законодавства. К., 1993, с.122-130.(У співавторстві).

2. Про шляхи вдосконалення доказування у стадії попереднього розслідування. // Майбутнє правової системи України. Тези доповідей та наукових повідомлень Міжнародної науково - практичної конференції молодих юристів. К., 1996, с.102-103.

Hevko V.V. The use of the illegal information during preliminary investigation proving.

Master of Law thesis (qualification 12.00.09 - criminal procedure, criminalistics, judicial expertise. Monograph).

Ukrainian Academy of Internal Affairs - Kyiv, 1996.

The work contains a number of theoretical and practical problems of using information, which was not included into the legal field of criminal procedure cognizance in consequence of the illegal way and source of getting this information.

The work considers legal mechanism of including such information into the criminal procedure and the ways of improvement of some regulations of the criminal procedure legislation of the Ukraine.

Гевко В.В. Использование непроцессуальной информации в процессе доказывания на стадии предварительного расследования.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс, криминалистика, судебная экспертиза.

Украинская академия внутренних дел. Киев, 1996.

Работа содержит комплекс теоретических и практических вопросов, связанных с проблемами использования информации, которая вследствие непроцессуального способа и источника получения, не вошла в правовое поле уголовно - процессуального познания. В работе уделено внимание правовому механизму введения такой информации в уголовный процесс и усовершенствованию отдельных норм уголовно - процессуального законодательства Украины.